

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 450

Polityka ekonomiczna

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-617-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Lyubov Andrushko: Prognozowanie pozyskania drewna w Polsce na podstawie danych GUS / Roundwood production forecasting in Poland, on the basis of the data of the central statistical office.....	13
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość i oczekiwania większych zarobków a ryzyko podjęcia działalności / Entrepreneurship and higher earnings expectations vs. risk of business set up.....	25
Beata Bieńkowska: Spółdzielnie socjalne – szanse i bariery rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Polsce / Social cooperatives – opportunities and threats for social entrepreneurship development in Poland.....	35
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: Produkcja i wykorzystanie energii elektrycznej na Mazowszu z uwzględnieniem OZE / Production and use of electricity in Mazowsze with the consideration of renewable energy sources.....	46
Agnieszka Biernat-Jarka: Dzierżawa jako sposób zwiększenia powierzchni gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim / Leasing as a method of farms' area increase in Mazowsze Voivodeship.....	56
Krystyna Bobińska: Miejsce kraju w rankingach wieloczynnikowych jako podstawa do identyfikacji nieuruchomionych rezerw rozwoju gospodarczego / The place of the country in the multifactoral ratings as a basis for identification of the hidden reserves for economic growth.....	68
Malgorzata Bogusz, Sabina Ostrowska: Wybrane problemy polityki społecznej i zdrowotnej wobec osób starszych na poziomie lokalnym – sztuka partycypacji / Chosen problems of social and health policy for seniors at local level – the capability of participation.....	82
Przemysław Borkowski: Problemy prowadzenia rachunku kosztów i korzyści w inwestycjach infrastrukturalnych / Challenges in optimising cost-benefit analysis in infrastructure projects.....	91
Barbara Chmielewska: Dysproporcje w jakości życia ludności wiejskiej i miejskiej a polityka ich zmniejszania / Disparities in quality of life of rural and urban population vs. policy of its reduction.....	103
Kazimierz Cyran: Postrzeganie marek własnych produktów żywnościowych a perspektywy ich rozwoju / The perception of private labels of food products vs. the prospects for their development.....	114
Sławomir Dybka: Skuteczność promocji w Internecie – perspektywa klienta / Effectiveness of the Internet promotion – customer perspective.....	125
Malgorzata Gasz: Priorytety rozwoju innowacyjności polskiej gospodarki / Priorities of Polish economy innovation development.....	138

Aleksandra Gąsior: Poziom rozwoju transportu jako determinanta procesu restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw / The level of transport as a determinant of the process of large enterprises restructuring	150
Edyta Gąsiorowska-Mącznik: Przedsiębiorczość w strategiach gmin województwa świętokrzyskiego / Entrepreneurship in strategies of municipalities of Świętokrzyskie Voivodeship	161
Jarosław Górecki, Jadwiga Bizon-Górecka: Analiza zachowania inwestorów w odniesieniu do kryterium ceny za roboty budowlane / Behavior of investors and price for construction works.....	172
Artur Grabowski: Wolność prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze sportu profesjonalnego / Freedom of business activity in the area of professional sport.....	182
Sylvia Guzdek: Kooperacja jako główna forma współpracy przedsiębiorstw w międzynarodowych sieciach biznesowych / Cooperation as the main form of cooperation in international networks of business	191
Marcin Halicki: The Foster-Hart measure as a tool for determining the set of risky portfolios that do not expose the investor to the bankruptcy / Miara Fostera-Harta jako narzędzie do wyznaczania zbioru ryzykownych portfeli, które nie narażają inwestora na bankructwo.....	205
Mateusz Halka: Wykonawcy robót budowlanych na rynku zamówień publicznych a ich kondycja ekonomiczno-finansowa / Construction contractors on the public procurement market vs. their economic and financial standing	217
Tomasz Holecki, Magdalena Syrkiewicz-Świtła, Agnieszka Bubel, Karolina Sobczyk: Finansowe konsekwencje realizacji dyrektywy transgranicznej w ochronie zdrowia / Financial consequences of the implementation of the cross-border healthcare directive	229
Żaklina Jabłońska: Marketing relacji i CSR jako narzędzia budowania przewagi konkurencyjnej przez franchyzodawców branży gastronomicznej w Polsce / Relationship marketing and CSR as tools for building of competitive advantage by franchisors of foodservice industry in Poland	241
Sławomir Jankiewicz: Wpływ bezpieczeństwa energetycznego na rozwój gospodarczy w Polsce / The impact of energy security to the economic development in Poland	251
Emilia Jankowska: Zróżnicowanie infrastruktury transportowej w kontekście polityki Unii Europejskiej / The diversity of transport infrastructure in the context of the EU policy	260
Bożena Karwat-Woźniak, Paweł Chmieliński: Przemiany w strukturze agrarnej polskiego rolnictwa i wpływ wybranych instrumentów WPR na te procesy / Changes in the agrarian structure of Polish agriculture and the impact of selected CAP measures on these processes	272

Ewa Koloszyk: Światowy rynek mleka – wybrane zagadnienia / World dairy market – selected issues	287
Agnieszka Komor: Wybrane uwarunkowania strukturalne decyzji lokalizacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw / Chosen structural conditions of localization decisions concerning small and midium enterprises.....	298
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Współczesne wyzwania europejskiej polityki transportowej / Current challenges of European transport policy	311
Hanna Kruk, Anetta Waśniewska: Parki krajobrazowe i narodowe jako element rozwoju zrównoważonego na przykładzie gmin województwa wielkopolskiego / National and landscape parks as part of sustainable development. Case study: Wielkopolska Voivodeship communes	323
Anna Krzysztofek: Dyrektywa 2014/95/UE oraz wynikające z niej zmiany / Directive 2014/95/EU, and changes resulting from it	334
Władysława Łuczka: Ekologiczna gospodarka żywnościowa w województwie wielkopolskim w okresie integracji z Unią Europejską / Ecological food economy in Wielkopolska Voivodeship in the time of accession into the European Union	347
Aleksandra Majda: The analysis of succession strategy, success determinants in Polish family business – case study / Analiza determinant sukcesu strategii sukcesyjnej w polskich przedsiębiorstwach rodzinnych – studium przypadku.....	357
Janusz Majewski: Problem wyceny zapyłania jako usługi środowiskowej / The problem of the valuation of pollination as environment service	369
Arkadiusz Malkowski: Ruch graniczny jako czynnik rozwoju regionu przygranicznego na przykładzie pogranicza zachodniego Polski / Border traffic as a factor in the development of border regions on the example of the borderland of Western Poland.....	378
Grażyna Michalczuk, Agnieszka Zalewska-Bochenko: Platforma e-PUAP jako przykład elektroniczacji usług administracji publicznej dla ludności / e-PUAP as an example of electronic services of public administration for the citizens	390
Danuta Mierzwa, Małgorzata Krotowska: Czynniki ekonomiczno-społeczne integracji poziomej rolników – raport z badań / Economic and social factors of horizontal integration of farmers – study report	399
Karolina Olejniczak: Czynniki rozwoju obszarów funkcjonalnych w świetle badań empirycznych / Factors of functional areas development in the light of empirical research	410
Dorota Pasińska: Polski rynek drobiu po wstąpieniu do Unii Europejskiej / Polish poultry market after the accession to European Union	421
Ewa Polak, Waldemar Polak: Wskaźniki dotyczące zdrowia i opieki zdrowotnej jako mierniki jakości życia w Polsce na tle wybranych państw /	

Indices referring to health care as the measure of life quality in Poland in comparison to selected countries.....	433
Adriana Politaj: Zakłady aktywności zawodowej oraz zakłady pracy chronionej jako pracodawcy osób niepełnosprawnych w Polsce / Vocational development centres and sheltered workshops as employers of handicapped persons in Poland	446
Iwona Pomianek: Klasyfikacja gmin miejsko-wiejskich w Polsce według poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego / Classification of semi-urban communes in Poland by the level of socio-economic development	458
Zdzisław W. Puślecki: Current re-shaping of international business / Obecne zmiany kształtu biznesu międzynarodowego	471
Magdalena Ratalewska: Rozwój sektora kreatywnego gier komputerowych w Polsce / The development of the creative industries sector of computer games in Poland.....	491
Jarosław Ropęga: Czynniki niepowodzeń gospodarczych małych przedsiębiorstw w aspekcie nowego paradygmatu cywilizacyjnego / Failure factors of small enterprises in the context of new paradigm of civilization ...	501
Robert Rusielik: Wykorzystanie alternatywnych indeksów produktywności do pomiaru efektywności rolnictwa w Polsce / Alternative productivity indexes for measuring agricultural efficiency in Poland.....	514
Izabela Serocka: Znaczenie czynników lokalizacji przedsiębiorstw a aktywność władz lokalnych gmin województwa warmińsko-mazurskiego / The importance of business location factors vs. the activity of Warmia and Mazury Voivodeship local authorities.....	524
Katarzyna Smędzik-Ambroży, Joanna Strońska-Ziemiann: Rozwój lokalny na obszarach wiejskich o zróżnicowanym rolnictwie (przypadek podregionu pilskiego na tle sytuacji w Wielkopolsce) / Local development in rural areas with diversified agriculture (the case of pilski subregion on the background of the situation in Wielkopolska).....	538
Karolina Sobczyk, Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Michał Wróblewski: Wykorzystanie środków publicznych w walce z wykluczeniem cyfrowym na poziomie samorządowym / Public funds use against digital exclusion at the level of self-government	550
Michał Świtłyk: Efektywność techniczna gospodarstw mlecznych w Polsce w latach 2009-2011 / Technical efficiency of dairy farms in Poland in 2009-2011.....	561
Dariusz Tłoczyński: Konkurencja pomiędzy przewoźnikami Ryanair i Wizz Air jako element rozwoju polskiego rynku usług transportu lotniczego / Competition between Ryanair and Wizz Air as an element of development of Polish air transport market	570

Weronika Toszewska-Czerniej: Productivity of service delivery process as a factor affecting the level of differentiation / Produktywność procesu usługowego jako czynnik kształtujący poziom zróżnicowania	584
Roman Tylżanowski: Stymulatory procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce / Stimulators of technology transfer processes in high-tech manufacturing sector in Poland	594
Małgorzata Wachowska: Czas pozyskiwania cudzych idei przez przemysł. Doświadczenia Polski / Adoption time of others' ideas by industry. Experience of Poland	606
Agnieszka Werenowska: Kierunki zmian na rynku niskokosztowych linii lotniczych / Directions of changes in the market of low-cost airlines.....	616
Barbara Wieliczko: Wspólna Polityka Rolna a zarządzanie ryzykiem w rolnictwie / Common agricultural policy vs. risk management in agriculture	626
Artur Wilczyński: Progi rentowności w gospodarstwach mlecznych w latach 2013-2020 / Break-even point analysis for dairy farms in 2013-2020	633
Jarosław Wołkonowski: Handel zagraniczny Litwy w latach 2012-2015 a sankcje gospodarcze przeciw Rosji / Lithuanian foreign trade in the years 2012-2015 vs. economic sanctions against Russia	644
Arkadiusz Zalewski: Uwarunkowania regionalnego zróżnicowania poziomu nawożenia mineralnego w Polsce / Determinants of regional differences of level of mineral fertilization in Poland.....	658
Anna Zielińska-Chmielewska, Mirosław Walawski: The use of futures rapeseed contracts exemplified by a trading company in Poland / Zastosowanie kontraktów <i>futures</i> na rzepak przez przedsiębiorstwa handlowe w Polsce	669

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy w Państwa ręce publikację pt. *Polityka ekonomiczna*, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 58 artykułów (w tym 5 w języku angielskim), w których Autorzy prezentują wyniki badań dotyczących zagadnień związanych z funkcjonowaniem współczesnych systemów gospodarczych w zakresie polityki gospodarczej. Tematyka podjęta w artykułach jest stosunkowo szeroka – mieści się w czterech obszarach problemowych. Pierwszy przedstawia rozważania związane z polityką innowacyjną, wolnością prowadzenia działalności gospodarczej oraz formami współpracy przedsiębiorstw. Drugi obszar dotyczy polityki transportowej, w tym infrastruktury i konkurencji. Trzeci obejmuje opracowania z zakresu polityki społecznej i zdrowotnej państwa – na poziomie zarówno krajowym, jak i lokalnym. Czwartą grupę stanowią artykuły dotyczące rolnictwa, w tym szczególnie wspólnej polityki rolnej i przemian w strukturze agrarnej.

Publikacja przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów zajmujących się w praktyce problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszy zbiór były recenzowane przez samodzielnych pracowników naukowych uniwersytetów, w większości kierowników katedr polityki ekonomicznej. W tym miejscu chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji naukowych.

Jerzy Sokołowski, Grażyna Węgrzyn

Tomasz Bernat

Uniwersytet Szczeciński

e-mail: kontakt@tomaszbernat.pl

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I OCZEKIWANIA WIĘKSZYCH ZAROBKÓW A RYZYKO PODJĘCIA DZIAŁALNOŚCI

ENTREPRENEURSHIP AND HIGHER EARNINGS EXPECTATIONS VS. RISK OF BUSINESS SET UP

DOI: 10.15611/pn.2016.450.02

Streszczenie: Przedsiębiorczość jest jednym z istotniejszych terminów ekonomicznych przywoływanych w wypowiedziach o stanie państwa czy gospodarki. Jako determinant rozwoju gospodarczego, kształtując także strukturę przedsiębiorstw w każdym kraju, powinna być rozpatrywana w różnych kontekstach. W niniejszym artykule podjęto temat kształtowania się przedsiębiorczości w odniesieniu do jej determinant. Podjęto rozważania dotyczące czynnika, jakim jest oczekiwanie wyższych zarobków z działalności biznesowej niż z pracy najemnej. Postawiono hipotezę: osoby chcące założyć przedsiębiorstwo sądzą, iż dzięki temu osiągną wyższe dochody niż z pracy najemnej. Hipotezę tę pogłębiono analizą nastawienia do ryzyka osób ankietowanych, których podzielono na 2 grupy: ryzykantów i osób z małymi skłonnościami do ryzyka. Opisano definicje przedsiębiorczości i jej determinanty oraz wcześniejsze badania relacji między pracą we własnym biznesie a pracą najemną. W zakończeniu opisano wyniki zaprezentowanych badań.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, wynagrodzenia, ryzyko.

Summary: Entrepreneurship is one of the most important economic terms often invoked in the opinion regarding the status of the state or the economy. As determinants of economic development, shaping the structure of the companies in each country, it should be considered in various contexts. This article was taken on the development of the new business creating in relation to its determinants, in particular, research on the factor, which is the expectation of achieving higher earnings from the business than from employment. The main hypothesis is: people who want to establish a business believe to attain higher income than in employment solution. The hypothesis was developed by the in-depth analysis of risk attitude of people surveyed. They were divided into the 2 groups: risk takers and those with small inclinations to risk. This paper describes how to define entrepreneurship, and what the determinants are. The previous research on the relationship between work in their own business and paid employment were presented. Finally, the results of the tests were described.

Keywords: entrepreneurship, remuneration, risk.

1. Wstęp – pojęcie przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość jest złożonym procesem, który jest trudny do jednoznacznego zdefiniowania. Wynika to z faktu, iż jego postrzeganie uzależnione jest w dużej mierze od osoby, która próbuje go zdefiniować [Glinka, Gutkova 2011]. Ciągłe także podlega naukowym rozważaniom dotyczącym istoty i charakteru przedsiębiorczości [Ahmad, Seymour 2008], może być traktowana także jako zjawisko o charakterze ekonomicznym, społecznym czy psychologicznym [Nica, Grayson, Gray 2015].

Przedsiębiorczość zdefiniował jako pierwszy J.A. Timmons, podając, iż jest to: „gonitwa za okazjami bez uwzględniania ograniczeń, które stwarzane są przez zasoby obecnie kontrolowane” [Timmons 1999]. W tym ujęciu podkreślona jest przede wszystkim istota wykorzystywania szansy rynkowej, która inspiruje i pobudza przedsiębiorcę do jej wykorzystania. Szczególnie ważne jest również to, iż brane są pod uwagę posiadane zasoby. Dzięki temu zwraca się uwagę na atrybuty przedsiębiorcy, umożliwiające mu rozwój dzięki wykorzystaniu swojej własnej pomysowości, zdolności czy kreatywności.

Drugą istotną definicją jest ta stworzona przez parę autorów S. Shane i S. Venkataramana. W swojej pracy określają oni przedsiębiorczość jako zespół działań, na które składają się identyfikacja, ocena oraz eksploatacja szans rynkowych, nakierowanych na wprowadzenie nowych produktów i usług, nowych sposobów organizowania rynków, procesów czy surowców poprzez taką organizację działań, która do tej pory nie występowała [Shane, Venkataraman 2000]. Odnosząc tę definicję do poprzedniej, należy przede wszystkim wskazać, iż precyzuje ona przedsiębiorczość jako proces, w którym zasadnicze znaczenie mają również szanse rynkowe. Co więcej, proces ten wymaga podjęcia wielu działań, niezbędnych do jego zaistnienia i sukcesu.

Problematyka zdefiniowania przedsiębiorczości wynika, jak już wspomniano, z wielu różnorodnych podejść autorskich. Bogactwo definicji oraz ich rozwój wymagają stałego klasyfikowania i systematyzowania [Anderson, Marzena 2008]. Przyjmując koncepcję W.J. Baumola, współczesne badania należy podzielić na trzy nurty, nawiązujące do trzech różnych szkół ekonomicznych [Baumol 1990].

1. Pierwszy kierunek wskazują prace F. Knighta, kładące duży nacisk na relacje pomiędzy przedsiębiorczością i ryzykiem. Według niego szczególny akcent powinien być położony na zdolność przedsiębiorców do ponoszenia ryzyka. Odnosi się to również do konieczności podejmowania decyzji, jak i zachowań przedsiębiorczych obarczonych niepewnością. Przedsiębiorczość to proces organizowania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz przyjmowanie związanego z nią ryzyka. W tej teorii zwraca się również uwagę, iż właściciel podmiotu bardzo często przesuwa ryzyko na zawodowego menedżera, który w jego imieniu kieruje przedsiębiorstwem [Griffin 2001]. W nurcie tych rozważań przyjmuje się zatem, iż możliwe działania przedsiębiorcze zależą głównie od zdolności do ponoszenia ryzyka [Grzybowski 1994].

2. Przedsiębiorczość w drugim nurcie teoretycznym związana jest z pracami J. Schumpetera. Podkreśla się w tym ujęciu, że jest ona zdolnością przedsiębiorców do tworzenia nowych produktów, idei, rynków, technologii czy wynalazków [Gawel 2007]. Odnosząc to do podstaw badań, należy wskazać, że te podmioty gospodarcze, które wykorzystują nowe kombinacje czynników produkcji oraz są aktywnymi uczestnikami tych procesów, można uznać za przedsiębiorcze jednostki gospodarcze. Według J. Schumpetera źródła przedsiębiorczości wpływają głównie ze zmian organizacyjnych oraz myślenia innowacyjnego. Przysługuje temu według niego pojęcie twórczej destrukcji. Poglądy te popierali również T. Veblen [Górski, Sierpiński 1987], P.F. Drucker [2004] czy R.D. Hisrich i M.P. Peters [1992]. Z tych prac wynika, że przedsiębiorczość to proces kreowania czegoś innego – nowego pod względem wartości, do czego konieczne jest posiadanie czasu i włożenie wysiłku. Poności się przy tym ryzyko, konieczne jednak, aby uzyskać ostateczną nadwyżkę finansową czy osobistą satysfakcję przedsiębiorcy.

3. Ostatnia koncepcja wywodzi się ze szkoły austriackiej. Jest to jednocześnie najmłodsza teoretycznie interpretacja. Opiera się ona przede wszystkim na poglądach L. Misesa i I.M. Kirznera [Kirzner 2009]. W ich opinii przedsiębiorczość to odkrywanie informacji lub okazji oraz wykorzystanie ich w działalności rynkowej. Zgodnie z tym założeniem, najważniejszą zaletą każdego przedsiębiorcy jest umiejętność uzyskiwania przez niego nadzwyczajnych korzyści [Ahmad, Seymour 2008]. Jest ona zatem sposobem kreowania oraz tworzenia czegoś zupełnie nowego z niczego, przy wykorzystywaniu własnych pomysłów oraz zasobów niedostrzeganych przez innych [Maciejka 1991]. Tak ujęta przedsiębiorczość, według M. Bratnickiego, jest jednym z najistotniejszych nośników zdobywania i utrzymywania przewagi konkurencyjnej na rynku [Bratnicki 2001].

Powyższe zestawienie, choć skrótowe, oddaje bogactwo definicyjne przedsiębiorczości oraz wielość różnych podejść teoretycznych do jego definiowania. Wyłąnia się z tego opisu podstawowa uwaga: trudno jest jednoznacznie podać uniwersalną jej definicję [Piasecki (red.) 2001]. Podobnie różne są klasyfikacje przedsiębiorczości, powstały one także przy zastosowaniu odmiennych kryteriów [Kapusta 2006; Piecuch 2010]. Na podstawie powyższych rozważań można również stwierdzić, że o przedsiębiorczości i rozwoju decydować będą różne czynniki.

2. Determinanty przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość, stanowiąc zjawisko o charakterze wielowymiarowym, charakteryzowana jest wieloma czynnikami, które na nią oddziałują. Zależy ono zarówno od szeregu czynników zewnętrznych, jak i od predyspozycji osobowościowych jednostki (osoby) podejmującej działalność gospodarczą. Przez uwarunkowania te należy rozumieć nie tylko siły, które wzmacniają sam proces oraz jego efekty, lecz również takie, które go wstrzymują [Lichtarski, Karaś 2003]. W literaturze przedmiotu wyodrębnić można wiele metod klasyfikacyjnych związanych z determinan-

tami przedsiębiorczości. Większość z nich oscyluje wokół założenia, zgodnie z którym należy podzielić je na dwie grupy: wewnętrzne – które stanowią źródło postaw przedsiębiorczych, oraz zewnętrzne – skupiające się na instrumentach realizacji i rozwoju tych postaw.

Determinanty można podzielić na 5 podstawowych kategorii:

1. **Uwarunkowania osobowościowe.** Skupiają się one na możliwościach oraz wewnętrznych predyspozycjach człowieka do przejawiania (lub nieprzejawiania) inicjatywy do działania, pokonywania problemów, trudności oraz radzenia sobie ze stresem związanym z podejmowaniem działalności gospodarczej [Piecuch 2010]. Duże znaczenie mają zatem tutaj indywidualne cechy każdego człowieka.

2. **Uwarunkowania ekonomiczne.** Są to czynniki zewnętrzne, związane przede wszystkim z różnego rodzaju regulacjami, jak i wsparciem instytucjonalnym. Są one uwarunkowane zwłaszcza funkcjonowaniem rynku oraz jego kształtem, formą, konkurencją i zakresem działania. Ogólnie można zatem stwierdzić, iż są one związane z czynnikami makro- i mikroekonomicznymi.

3. **Uwarunkowania lokalne.** Działalność gospodarcza najpierw podejmowana jest zwykle w otoczeniu lokalnym. Przedsiębiorcy świadomie podejmują decyzje lokalizacyjne ze względu na chęć właściwego usytuowania działalności. Oczywiście jest to uwarunkowane samym charakterem przedsiębiorstwa i jego produktu, a także rodzajem otoczenia biznesowego. Wyróżnić przy tym można wiele czynników o charakterze lokalnym, jak [Safin 2004]: warunki naturalne, dostęp do czynników wytwórczych, lokalny popyt i podaż czy samo położenie geograficzne. Należy jednocześnie wspomnieć tutaj o przedsiębiorstwach typu *born global* [Tanev 2012], które ze względu na zakres swej działalności nie mają charakteru lokalnego.

4. **Uwarunkowania społeczno-kulturowe.** Oddziaływanie tych czynników ma zasadnicze znaczenie w kreowaniu działań proprzedsiębiorczych. Istniejące wzorce zachowań społecznych czy przyjęte systemy wartości oraz normowania oceny postępowania ludzi stanowią podstawowy fundament rozwoju przedsiębiorczości. Istotne są także zjawiska demograficzne oraz edukacja społeczeństwa, religia, tradycja czy rodzinne wzorce zachowań [Drucker 2004]. Kreowanie przedsiębiorczości należy rozumieć jako złożony proces społeczny wraz z całością jego uwarunkowań [Bratnicki, Gabryś 2002].

5. **Uwarunkowania prawne.** Każde działanie człowieka w społeczeństwie oraz gospodarce jest związane z regulacjami prawnymi czy politycznymi. Różnego rodzaju kodeksy ustawy czy rozporządzenia definiują także działalność gospodarczą. Proces regulacji prawnych związanych z przedsiębiorczością obejmuje zwykle kilka podstawowych elementów, jak: zakładanie i prowadzenie działalności, dostęp do źródeł finansowania, interakcje z przyrodą czy standaryzację i normalizację produkcji [Kubasik 2006]. Istotne znaczenie mają przy tym uregulowania dotyczące własności majątku trwałego i intelektualnego, jak również wolność gospodarowania.

Determinanty przedsiębiorczości, jak wskazano wyżej, są zróżnicowane oraz w odmienny sposób wpływają na postawy ludzi. Obok cech indywidualnych, jak

np. charakter, istotne znaczenie mają różnorodne uwarunkowania zewnętrzne. Wszystko to razem kreuje przedsiębiorczość indywidualną oraz różnego rodzaju zachowania przedsiębiorstwa – przedsiębiorczość korporacyjną. Powyższa analiza jest podstawą do badań związanych z indywidualnymi decyzjami przedsiębiorczyimi. Zostaną one przedstawione w dalszej części pracy.

3. Przedsiębiorczość a zarobki

Różnorodność determinantów wpływających na przedsiębiorczość powoduje, iż wiele z nich oddziałuje w odmienny sposób na osoby chcące podjąć działalność gospodarczą. Jednym z istotnych czynników jest oczekiwanie (chęć) osiągnięcia wysokich zarobków. Jak wynika z wielu badań, osoby prowadzące przedsiębiorstwo lub chcące je założyć oczekują wyższych dochodów niż z pracy najemnej. Badania prowadzone przez zespół GEM, przedstawione w ostatnim raporcie, wyraźnie wskazują na to, że większość przedsiębiorców na świecie jest zorientowana na wykorzystywanie nadarzających się okazji. Oczekują oni zatem możliwości osiągnięcia wyższych dochodów niż z pracy najemnej. Motywator ten dotyczy, zgodnie z tymi badaniami, aż 69% przedsiębiorców w skali świata [GEM 2015]. W ujęciu regionalnym uwidaczniają się czasami dość znaczne różnice, na przykład w krajach afrykańskich i Ameryki Łacińskiej około 30% przedsiębiorców podaje chęć poprawy swojej sytuacji jako główny motywator. Wyniki badań wskazują również na to, że w odniesieniu do Polski oraz Słowacji znaczenie tego wskaźnika w ostatnich latach wzrastało [GEM 2015]. Ciekawe jest zatem pytanie, w jaki sposób motywacje te przekładają się na realne osiąganie wyższych zarobków przez przedsiębiorców. Wskazują na to kolejne badania.

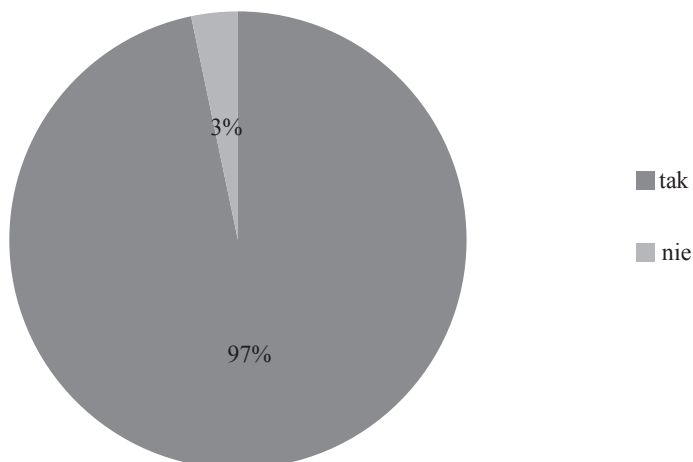
W badaniach przeprowadzonych w Holandii w 2009 roku próbowano odpowiedzieć na pytanie, czy efekt nauczania przedsiębiorczości przynosi wyższe zarobki osobom podejmującym działalność gospodarczą w stosunku do możliwości najemnego zatrudnienia [Praag, van Witteloostuijn, van der Sluis 2009]. Zgodnie z nimi dochody uzyskiwane przez przedsiębiorców są wyższe w granicach od 2 do 13% niż osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach. Wyniki badań przedstawione natomiast przez Forbes, dotyczące różnicy pomiędzy zarobkami przedsiębiorców i zatrudnionych, wskazują na jeszcze wyższe wskaźniki. Zgodnie z nimi dochód przedsiębiorców jest niemal o 50% wyższy niż osób zatrudnionych u innych pracodawców [Girouard 2013]. Podobnych analiz dostarcza INFOR, który, podając dane NBP, wskazuje jednoznacznie, że bardziej korzystne jest zatrudnienie się na własny rachunek niż praca najemna [INFOR (2016)]. Porównywalnie, specjaliści Tax Care, bazując na własnych badaniach, wskazują na wyższe zarobki osiągalne we własnym przedsiębiorstwie [Janik (2016)].

Analizując powyższe zapisy, można stwierdzić, iż zarobki są istotnym elementem sprawiającym, że podjęcie decyzji o rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej staje się bardziej realne. Należy jednak również wskazać, że odbywa się to

kosztem ponoszenia wyższego ryzyka związanego z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa czy też wyższym zaangażowaniem w pracę poszczególnych osób. Efektem jest wówczas swoista premia wynikająca z tych czynników.

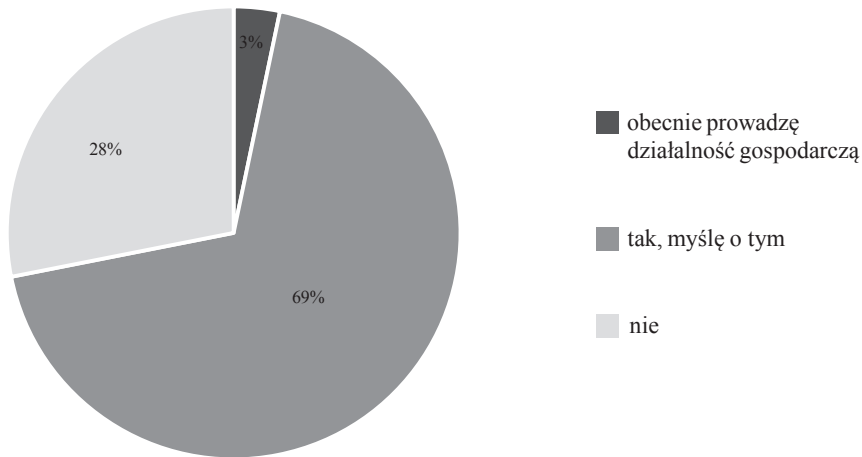
4. Metodologia i wyniki badań

Zaprezentowane poniżej badania są elementem szerszych działań związanych z oceną relacji pomiędzy trzema czynnikami: postawami przedsiębiorczymi, skłonnością do podejmowania ryzyka oraz genami respondentów. Badania przeprowadzono w 2014 roku w grupie 275 studentów kierunków ekonomicznych i pozaekonomicznych Uniwersytetu Szczecińskiego. Metodologia badań obejmowała 3 analizy: ocenę postaw przedsiębiorczych respondentów na podstawie wypełnionej ankiety, badanie skłonności do ryzyka poprzez eksperyment ekonomiczny oraz ostatecznie badanie genetyczne mające na celu wskazać rozkład alleli wybrany w genach. Pełny opis metodologii znajduje się w artykule opublikowanym w czasopiśmie TIBE [Bernat i in. 2014]. W niniejszej pracy przedstawiona zostanie wybrana część wyników badań związanych przede wszystkim z oceną relacji pomiędzy oczekiwaniami osiągnięcia większych dochodów a postawami przedsiębiorczymi oraz skłonnością do ryzyka. Badaniu towarzyszy weryfikacja następującej hipotezy: **osoby chcące założyć przedsiębiorstwo uważają, iż dzięki temu osiągną wyższe dochody niż z pracy najemnej**. Hipoteza ta zostanie pogłębiona analizą nastawienia do ryzyka osób ankietowanych. Podzielono ich przy tym na dwie grupy: ryzykantów i osób o małych skłonnościach do ryzyka.

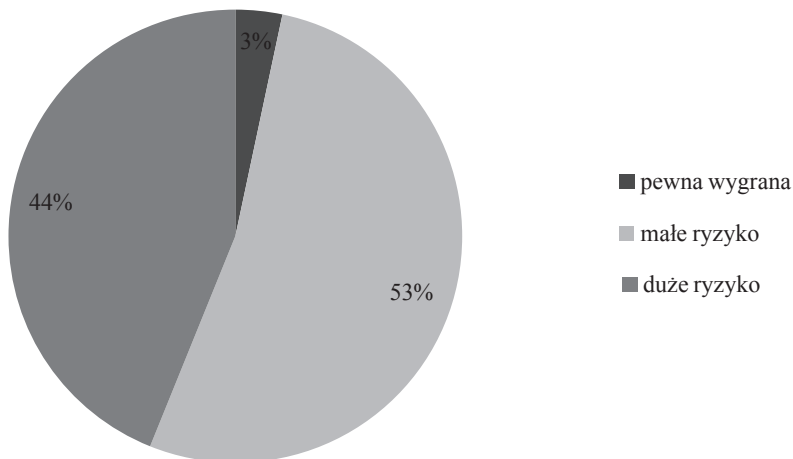
Rys. 1. Struktura odpowiedzi na pytanie: Czy założenie własnej działalności sprzyja osiągnięciu wyższych zarobków?

Źródło: wyniki badań własnych.

Rys. 2. Odpowiedzi respondentów dotyczące chęci założenie przedsiębiorstwa

Źródło: wyniki badań własnych.

Rys. 3. Wynik badania eksperymentalnego: Nastawienie do ryzyka

Źródło: wyniki badań własnych.

W pierwszej kolejności przedstawiono wyniki odpowiedzi na pytanie „Czy założenie własnej działalności sprzyja osiągnięciu wyższych zarobków?”. Pokazano to na rys. 1.

Jak wynika z powyższych danych, 97% badanych wskazuje, że przedsiębiorczość jest drogą do osiągnięcia sukcesu finansowego. Rysunek 2 prezentuje wyniki badań dotyczących chęci założenia przedsiębiorstwa.

Dane zaprezentowane na rys. 2 wskazują, że już niemal 70% badanych chce założyć własne przedsiębiorstwo. Co ciekawe, 3% ankietowanych studentów podało, że już prowadzi działalność gospodarczą. Jak kształtują się jednak te wyniki badań w odniesieniu do osób oczekujących wyższych zarobków w związku z założeniem podmiotu gospodarczego? Jak można by się spodziewać, wyniki są identyczne ze względu na niemal stuprocentową deklarację o przedsiębiorczości. Także około 70% respondentów oczekuje większych zarobków i chce założyć firmę.

Ostatnia analiza dotyczy postaw wobec ryzyka. W badaniach eksperymentalnych podjęto próby określenia nastawienia do ryzyka studentów. Wyniki prezentuje rys. 3.

Analizując wykres na rys. 3, należy wskazać, że nieco powyżej 50% badanych identyfikuje się jako osoby nie podejmujące dużego ryzyka. Ryzykanci to z kolei 44% badanych studentów. Należałoby zatem oczekiwać, iż są to osoby, dla których podjęcie decyzji o założeniu przedsiębiorstwa nie powinno być trudne. Interesujące jest również, jakie jest ich nastawienie do deklaracji osiągnięcia większych zarobków z przedsiębiorczości. Pokazuje to tab. 1 prezentująca strukturę odpowiedzi na pytanie dotyczące możliwości osiągnięcia wyższych zarobków z własnej działalności osób, które są jednocześnie ryzykantami i chciałyby założyć własne przedsiębiorstwo (lub już je założyły).

Tabela 1. Struktura odpowiedzi osób zaliczanych do grupy ryzykantów lub podejmujących małe ryzyko, chcących założyć przedsiębiorstwo, dotyczących opinii o możliwości uzyskiwania większych zarobków z działalności gospodarczej

Oczekiwania grupa badanych	Wyższe zarobki	
	tak	nie
Ryzykanci	96,39%	3,61%
Małe ryzyko	97,89%	2,11%

Źródło: wyniki badań własnych.

Tabela 2. Struktura odpowiedzi osób zaliczanych do grupy ryzykantów lub małego ryzyka, nie deklarujących chęci założenia przedsiębiorstwa, dotyczących opinii o możliwość uzyskiwania większych zarobków z działalności gospodarczej

Oczekiwania grupa badanych	Wyższe zarobki	
	tak	nie
Ryzykanci	90,00%	10,00%
Małe ryzyko	97,73%	2,27%

Źródło: wyniki badań własnych.

Dane zaprezentowane w tab. 1 wskazują, iż praktycznie nie ma różnicy pomiędzy osobami, które są lub nie są ryzykantami w odniesieniu do możliwości osiągnięcia wyższych zarobków we własnym przedsiębiorstwie. Grupa ta jednocześnie deklarowała chęć założenia własnego przedsiębiorstwa lub je już założyła. Wska-

zuje to jednoznacznie, iż niezależnie od nastawienia do ryzyka, oczekiwania co do większych dochodów są wskazywane. Czy wyniki badań będą się różnić, jeżeli pod uwagę weźmie się osoby nie chcące założyć przedsiębiorstwa? Pokazuje to tab. 2.

Dane zaprezentowane w tab. 2 wskazują na większe różnice w odpowiedziach w zależności od nastawienia do ryzyka. Co ciekawe, osoby zakwalifikowane jako ryzykanci w mniejszym stopniu identyfikują przedsiębiorczość jako możliwość osiągnięcia wyższych zarobków niż z pracy najemnej w porównaniu z osobami deklarującymi podjęcie małego ryzyka.

5. Podsumowanie

Celem niniejszego opracowania były rozważania dotyczące czynnika, jakim jest oczekiwanie osiągnięcia wyższych zarobków z działalności biznesowej niż z pracy najemnej. Postawiono hipotezę: osoby chcące założyć przedsiębiorstwo uważają, iż dzięki temu osiągną wyższe dochody niż z pracy najemnej. Hipotezę tę pogłębiono analizą nastawienia do ryzyka osób ankietowanych. Jak pokazują wyniki przeprowadzonych badań, hipotezę można uznać za pozytywnie zweryfikowaną. **Większość ankietowanych odpowiedziała, iż oczekuje wyższych zarobków z własnej działalności biznesowej.** Nie wykryto przy tym zdecydowanych różnic pomiędzy odpowiedziami osób, które chcą założyć własną firmę lub wolą pracować w innych podmiotach oraz w stosunku do nastawienia do ryzyka – czynniki te nie odgrywają zatem ważnej roli w wyborach.

Literatura

- Ahmad N., Seymour R., 2008, *Defining Entrepreneurial Activity: Definitions Supporting Frameworks for Data Collection*, OECD Statistics Working Papers, 1, <http://dx.doi.org/10.1787/243164686763>.
- Anderson A.R., Marzena S., 2008, *Research practices in entrepreneurship. Problems of definition, description and meaning*, International Journal of Entrepreneurship & Innovation, 9 (4).
- Baumol W.J., 1990, *Entrepreneurship: Productive, unproductive and destructive*, Journal of Political Economy, vol. 98.
- Bernat T., Gąsior A., Korpysa J., Łakomy-Zinowik M., Nagaj R., Szkudlarek P., 2014, *Perception of the risk of starting up business and personal attitude to risk*, Transformations in Business & Economics, vol. 13, no 2B (32B).
- Bratnicki M., 2001, *Refleksje teoretyka nad przedsiębiorczością i przedsiębiorcami współczesnego biznesu*, Przegląd Organizacji, nr 5.
- Bratnicki M., Gabryś B.J., 2002, *O przedsiębiorczości raz jeszcze: w kierunku spojrzenia na wychwytywanie szans przez pryzmat interakcji komunikacyjnych*, [w:] K. Jaremczuk (red.), *Uwarunkowania sukcesu przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo PWSZ, Przemysł.
- Drucker P.F., 2004, *Natchnienie i fart, czyli innowacja i przedsiębiorczość*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa.
- Gawel A., 2007, *Ekonomiczne determinanty przedsiębiorczości*, Wydawnictwo AE, Poznań.

- GEM, 2015/16 *Global Report*.
- Girouard D., 2013, *Does it pay to become an entrepreneur?*, Forbes, January, 3, <http://www.forbes.com/sites/groupthink/2013/01/03/does-it-pay-to-become-an-entrepreneur/#3c90e717585b>.
- Glinka B., Gutkova S., 2001, *Przedsiębiorczość*, Wolter Kluwer, Warszawa.
- Górski J., Sierpiński W., 1987, *Historia powszechnej myśli ekonomicznej*, PWN, Warszawa.
- Griffin R., 2001, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Grzybowski W., 1994, *Przedsiębiorczość i ryzyko w gospodarce rynkowej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Hisrich R.D., Peters M.P., 1992, *Entrepreneurship. Starting, Developing and Managing a New Enterprise*, second edition, Irwing, Boston.
- INFOR, (2016), *Zarobki przedsiębiorców: zarabiają więcej i szybciej*, <http://mojafirma.infor.pl/mala-firma/finanse-i-rozwoj/309868,Zarobki-przedsiębiorców-zarabiają-więcej-i-szybciej.html>.
- Janik A., (2016), *Jakie czynniki wpływają na wyższe zarobki przedsiębiorców?*, <http://www.biznes-firma.pl/jakie-czynniki-wplywaja-na-wyzsze-zarobki-przedsiębiorców/17527>.
- Kapusta F., 2006, *Przedsiębiorczość – teoria i praktyka*, Wydawnictwo PASSAT, Poznań-Wrocław.
- Kirzner I.M., 2009, *The alert and creative entrepreneur: A clarification*, *Small Business Economics*, 32 (2).
- Kubasik A., 2006, *Warunki rozwoju przedsiębiorczości w obszarze regulacji*, [w:] K. Jaremczuk (red.), *Uwarunkowania przedsiębiorczości – aspekty ekonomiczne i antropologiczno-społeczne*, Wydawnictwo PWSZ, Tarnobrzeg.
- Lichtarski J., Karaś M., 2003, *Pojmowanie przedsiębiorczości i warunkujące ją czynniki*, [w:] K. Jaremczuk (red.), *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo PWSZ, Tarnobrzeg.
- Maciej J., 1991, *Przedsiębiorczość w systemie ekonomicznym*, *Studia Ekonomiczne Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN*, 24.
- Nica M., Grayson M., Gray G.T., 2015, *Taxonomy of the determinants of entrepreneurial activity*, *Journal of Economics and Economic Education Research*, vol. 16, no 3.
- Piasecki B. (red.), 2001, *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź.
- Piecuch T., 2010, *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Praag M., van Witteloostuijn A., van der Sluis J., 2009, *Returns for Entrepreneurs vs. Employees: The Effect of Education and Personal Control on the Relative Performance of Entrepreneurs vs. Wage Employees*, IZA Discussion Paper, no 4628, <http://ftp.iza.org/dp4628.pdf>.
- Safin K., 2004, *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – próba systematyzacji*, [w:] K. Jaremczuk (red.), *Uwarunkowania przedsiębiorczości*, Wydawnictwo PWSZ, Tarnobrzeg.
- Shane S., Venkataraman S., 2000, *The promise of entrepreneurship as a field of research*, *Academy of Management Review*, vol. 25, no 1.
- Tanev S., 2012, *Global from the start: The characteristics of born-global firms in the technology sector*, *Technology Innovation Management Review*, March, http://timreview.ca/sites/default/files/article_PDF/Tanev_TIMReview_March2012_0.pdf.
- Timmons J.A., 1999, *New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century*, Irwin/McGraw-Hill, Boston.